

CONCEPTUL
Programului național de control al poluării atmosferice

Instituția inițitoare: Ministerul Mediului

Persoane de contact:

Andrei Cucos, Șef direcție politici în domeniul protecției aerului atmosferic

E-mail: andrei.cucos@mediu.gov.md tel: 022204580

Victoria Idricean, consultant principal, Direcția politici în domeniul protecției aerului atmosferic

E-mail: victoria.idricean@mediu.gov.md tel: 022204580

Prezentul Concept este elaborat de Ministerul Mediului în conformitate cu prevederile pct. 63.4. al Hotărârii Guvernului nr. 386/2020 cu privire la planificarea strategică.

Conceptul reprezintă viziunea Guvernului Republicii Moldova privind realizarea angajamentelor asumate de către Republica Moldova față de Convenția asupra poluării atmosferice transfrontiere pe distanțe lungi (ratificată prin Hotărârea Parlamentului nr. 399/1995) cât și ale Protocolului de la Goteborg privind combaterea acidifierii, eutrofizării cât și ozonului la nivelul solului. Angajamentele internaționale ale țării sunt conforme prevederilor Directivei UE 2016/2284 privind reducerea emisiilor naționale de anumiți poluanți atmosferici, recent transpuse în legislația națională prin Hotărârea Guvernului nr. 593/2024 pentru aprobarea Regulamentului privind reducerea emisiilor naționale de anumiți poluanți atmosferici.

Structura și informația despre noul document de politici publice propus	
1. Denumirea documentului	Programul național de control al poluării atmosferice și Planul de acțiuni pentru implementarea acestuia pentru anii 2026-2029 (PNCPA)
2. Tipul documentului de politici publice care se propune	Documentul de politici publice propus spre elaborare reprezintă un Program pe termen mediu (până în anul 2030) și va fi aprobat prin hotărâre de Guvern. Programul urmează a fi elaborat și promovat în conformitate cu prevederile Hotărârii Guvernului nr. 386/2020 cu privire la planificarea strategică, precum și ale Legii nr. 100/2017 cu privire la actele normative. Temeiul juridic pentru elaborarea și aprobarea Programului este stabilit în Legea nr. 98/2022 privind calitatea aerului atmosferic (art. 8, lit. d). Programul va descrie obiectivele și acțiunile necesare de întreprins pentru minimizarea emisiilor de anumiți poluanți atmosferici pe teritoriul Republicii Moldova în scopul atingerii nivelurilor de calitate a aerului atmosferic stabilite prin angajamentele naționale de reducere a emisiilor atmosferice antropice (H. G. nr. 593/2024). PNCPA urmează să stabilească prioritățile de politică privind calitatea aerului și poluarea atmosferică, în corelare cu prioritățile de politică, prin identificarea, adoptarea și implementarea măsurilor de reducere a emisiilor de poluanți atmosferici, aplicabile tuturor sectoarelor de activitate generatoare de emisii de poluanți atmosferici (transport, energie, industrie, clădiri, agricultură, silvicultură și deșeuri). PNCPA urmează să includă prioritățile de politici intersectoriale relevante, care vor contribui la îndeplinirea angajamentelor de reducere a emisiilor pe diferite scenarii de reducere a emisiilor pentru perioada 2026-2029, precum și cuantificarea efectului măsurilor de reducere a emisiilor și contribuția la îmbunătățirea calității aerului. Planul de acțiuni pentru implementarea programului cuprinde o perioadă de patru ani (2026-2029) și va include acțiuni de reducere a 5 poluanți atmosferici

	în conformitate cu următoarele angajamente naționale de reducere a emisiilor atmosferice antropice care afectează sănătatea umană și mediul înconjurător (stabilite în H.G. nr.593/2024): - <i>reducerea emisiilor de dioxid de sulf (SO₂), până la 13% comparativ cu anul de referință 2020 către anul 2030;</i> - <i>reducerea emisiilor de oxizi de azot (NO_x), până la 12% comparativ cu anul de referință 2020 către anul 2030;</i> - <i>reducerea emisiilor de PM_{2,5}, până la 14% comparativ cu anul de referință 2020 către anul 2030;</i> - <i>reducerea emisiilor de amoniac (NH₃), până la 2% comparativ cu anul de referință 2020 către anul 2030</i> - <i>reducerea emisiilor de compuși organici volatili nemetanici (COVnm), până la 7% comparativ cu anul de referință 2020 către anul 2030.</i>
3. Problema care urmează a fi abordată	Republica Moldova este parte la Convenția asupra poluării atmosferice transfrontiere pe distanțe lungi (ratificată prin Hotărîrea Parlamentului nr. 399/1995) cît și la Protocolul de la Goteborg privind combaterea acidificării, eutrofizării și ozonului la nivelul solului (semnat la 23.05.2000), care stabilește măsuri pentru reducerea emisiilor sulfului, oxizilor de azot, COV, amoniacului și a altor substanțe nocive, care pot produce efecte negative asupra sănătății, ecosistemelor naturale, materialelor și culturilor agricole datorită acidificării, eutrofizării sau formării ozonului la nivelul solului. Totodată, RM în calea sa de țară candidat la UE, pentru a asigura adaptarea legislației naționale la standardele UE, a transpus în legislația națională Directiva (UE) 2016/2284 a Parlamentului European și a Consiliului din 14 decembrie 2016 privind reducerea emisiilor naționale de anumiți poluanți atmosferici prin H.G. nr. 593/2024 pentru aprobarea Regulamentului privind reducerea emisiilor naționale de anumiți poluanți atmosferici, corelate cu prevederile Protocolului de la Goteborg. Aceste reglementări stabilesc pentru fiecare țară UE plafoane naționale/angajamente naționale de reducere a emisiilor de poluanți atmosferici. În acest sens, RM în calitate de țară candidat pentru aderare la Uniunea Europeană a beneficiat de suportul din partea Comisiei Europene pentru calcularea și stabilirea țințelor de reducere a emisiilor la nivel național. Calculele respective au avut la bază rezultatele studiilor realizate de Institutul Internațional pentru Analiza Sistemelor Aplicate din Austria (IIASA), prin utilizarea modelului GAINS (the Greenhouse Gas and Air Pollution Interactions and Synergies model), pe diferite scenarii de reducere, care au ținut cont de premisele socio-economice, indicatorii privind activitățile generatoare de emisii, factorii de emisie, opțiunile de control și de reducere a emisiilor și costurile asociate, dispersia emisiilor în aer și analiza impactului asupra mediului și a sănătății umane. În rezultatul acestor calcule s-au stabilit angajamentele naționale de reducere a emisiilor de poluanți atmosferici (exprimate ca % de reducere a emisiilor față de nivelul emisiilor din anul 2020) conform ultimului inventar național al emisiilor de poluanți atmosferici. Problema principală abordată prin PNCPA este axată pe necesitatea îmbunătățirii calității aerului atmosferic prin stabilirea măsurilor de reducere a emisiilor de poluanți atmosferici și respectarea angajamentelor naționale de reducere a poluanților de SO₂, NO_x, PM_{2,5}, COVnm și NH₃, cu scopul de a minimiza riscurile pentru sănătatea umană și de a atenua efectele negative ale poluării atmosferice asupra mediului înconjurător.

	Poluarea aerului are efecte adverse majore asupra sănătății umane și poate cauza prejudicii mediului înconjurător. Oxizii de azot (NO_x) și particulele fine în suspensie (PM_{2,5}) sunt poluanți care afectează cel mai grav sănătatea umană. Expunerile pe termen lung la acești poluanți variază ca gravitate și impact, de la efectele minore asupra sistemului respirator până la decese premature. Acești poluanți sunt caracteristici aglomerărilor urbane și au ca principale surse emisiile provenite din trafic, cele provenite din surse fixe și din încălzire rezidențială. Pentru PM_{2,5}, valorile crescute ale concentrațiilor se datorează în mare măsură sectorului de încălzire rezidențial, unde se utilizează sisteme de încălzire bazate pe arderea lemnului, specifică îndeosebi pentru zonele rurale. În cazul SO₂, valorile mari ale concentrațiilor se regăsesc în apropierea instalațiilor mari de ardere. Concentrațiile maxime zilnice de NH₃ sunt asociate îndeosebi cultivării plantelor și zootehniei și sunt caracteristice pentru zonele rurale. Reducerea poluării aerului este indispensabilă pentru protejarea sănătății umane. Datorită caracterului transfrontalier al poluării, substanțele nocive emise într-o țară pot fi transportate ușor în atmosferă pe distanțe lungi, astfel calitatea aerului poate fi afectată grav în mai multe țări învecinate. Conform datelor OMS, circa 70% din populația urbană respiră aer poluat și doar circa 10% din populația totală a lumii respiră aer, calitatea căruia este în limite acceptabile. În lipsa unui Program național de control al poluării atmosferice, țara nu-și va putea respecta angajamentele de reducere a emisiilor de anumiți poluanți atmosferici, asumate în cadrul Convenției LRTAP și a Protocolului de la Goteborg și nu va contribui la îmbunătățirea calității aerului atmosferic la nivel de țară, cât și la nivel transfrontalier. Republica Moldova nu-și va spori gradul de reziliență împotriva vulnerabilităților aferente calității aerului atmosferic, existând riscuri de sănătate și de mediu în cazul poluării excesive necontrolate.
4. Scopul elaborării documentului de politici publice	Scopul elaborării Programului constă în dezvoltarea unui cadru de politici care va contribui la realizarea angajamentelor naționale de reducere a poluanților de SO₂, NO_x, PM_{2,5}, COV_{nm}, și NH₃, astfel minimizând riscurile pentru sănătatea umană și atenuând efectele negative ale poluării atmosferice asupra mediului înconjurător. Principalele motive ce justifică necesitatea elaborării documentului de politici publice în domeniul reducerii anumitor poluanți atmosferici sunt: • reducerea emisiilor de poluanți atmosferici cu efect de acidifiere și eutrofizare și de formare a ozonului troposferic, care pot produce efecte dăunătoare asupra ecosistemelor naturale (terestre și acvatice), materialelor și culturilor agricole; • îmbunătățirea calității aerului, care să nu afecteze sau să inducă riscuri pentru sănătatea umană și mediu, pe termen lung; • reducerea poluării transfrontaliere, contribuind astfel la reducerea nivelului de emisii de poluanți la nivel de UE. Obiectivul general al PNCPA constă în stabilirea măsurilor de reducere a emisiilor antropice naționale de poluanți atmosferici în vederea respectării angajamentelor naționale de reducere a emisiilor până în anul 2030, prin identificarea: - priorităților de politici privind calitatea aerului și poluarea atmosferică în corelare cu prioritățile de politică stabilite în alte domenii relevante generatoare de emisii de poluanți atmosferici,

	- măsurilor aplicabile tuturor sectoarelor de activitate relevante care constituie surse de emisii de poluanți (transport, energie, industrie, clădiri, agricultură, silvicultură și deșeuri); - impactului prognozat asupra reducerii nivelului de emisii și a îmbunătățirii calității aerului pe diferite scenarii: scenariul „cu măsuri” și scenariul „cu măsuri suplimentare”; - opțiunilor de politică ce trebuie luate în considerare și care contribuie la îndeplinirea angajamentelor de reducere a emisiilor până în anul 2030. Posibilele consecințe și riscuri în cazul lipsei Programului Lipsa unui document de politici, care ar stabili activitățile de reducere a poluanților atmosferici, ar duce la intensificarea poluării aerului și răspândirea necontrolată a emisiilor, care la moment este una din cele mai grave probleme ale societății actuale atât din punct de vedere temporal - are efecte atât pe termen scurt și mediu, cât și pe termen lung, dar și spațial - mobilitatea și suprafețele afectate de poluanți sunt mari, cu un impact negativ asupra unei largi varietăți de ecosisteme, cu influențe directe asupra calității apei, solului, vegetației, care duce la pierderi economice.
5. Concordanța cu Strategia națională de dezvoltare, cu Cadrul bugetar pe termen mediu (CBTM), cu prioritățile guvernamentale și celelalte documente de planificare și de politici publice	Elaborarea Programului este prevăzută în <i>Planul de acțiuni al Ministerului Mediului</i> pentru anul 2024, care vine întru realizarea Obiectivului 4 ce vizează dezvoltarea și consolidarea cadrului de politici, asigurarea realizării angajamentelor internaționale asumate de către țară în domeniile schimbărilor climatice, protecției aerului și stratului de ozon. Proiectul Programului se conformează obiectivelor <i>Strategiei naționale de dezvoltare „Moldova Europeană 2030” (SND)</i>, care acordă o atenție sporită problemei calității aerului și reducerea emisiilor de poluanți atmosferici. În conformitate cu SND „Moldova Europeană 2030” (Legea nr. 315/2022), o calitate mai înaltă a vieții presupune atingerea unor progrese durabile și largi sub aspect social pe 10 dimensiuni, inclusiv calitatea mediului. Strategia „Moldova Europeană 2030” accentuează că crearea sistemului de management integrat al calității aerului, reducerea emisiilor de poluanți în atmosferă și a gazelor cu efect de seră, este o prioritate a țării. Programul va contribui la realizarea Obiectivului general 10 al SND <i>”Asigurarea unui mediu sănătos și sigur”</i>, care prevede <i>„Crearea sistemului de management integrat al calității aerului, reducerea emisiilor de poluanți în atmosferă și a gazelor cu efect de seră comparativ cu anul de referință 1990”</i>. De asemenea, proiectul se aliniază la Direcțiile și intervențiile prioritare ale SND, și anume la prevederile pct. 5.23 <i>”Politici și management în domeniul protecției mediului”</i>. Programul va contribui la implementarea următoarelor obiective de dezvoltare durabilă ale <i>Agendei 2030 de Dezvoltare Durabilă</i>: ODD 3: Sănătate și stare de bine/ ținta - până în 2030, reducerea mortalității și morbidității provocate de produsele chimice periculoase și poluarea și contaminarea aerului și apei. ODD 11: Orașe și comunități durabile/ ținta - până în 2030, reducerea pe cap de locuitor a impactului negativ asupra mediului în orașe, inclusiv prin acordarea unei atenții deosebite calității aerului și gestionării deșeurilor municipale și de alt tip.

	Totodată, implementarea Programului național de control al poluării va contribui la realizarea prevederilor Strategiei de mediu pentru anii 2024-2030 aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 409/2024, care include Obiectivul general 3: „Îmbunătățirea calității și protecția aerului” și care are ca Direcție prioritară 3.2. „Reducerea nivelului de poluare a aerului și a efectelor pe care poluarea aerului le are asupra sănătății umane și a mediului”. De asemenea, prevederile Programului vor fi corelate în cea mai mare măsură cu prevederile Programului de dezvoltare cu emisii reduse (PDER) a Republicii Moldova până în anul 2030 (HG nr.659/2023), care identifică acțiunile-cheie pentru diferite sectoare ale economiei în vederea reducerii emisiilor de GES în comparație cu nivelul înregistrat în anul 1990, an de bază. Sectoarele abordate sunt: (i) energie, (ii) transport, (iii) clădiri, (iv) procese industriale, (v) agricultură, silvicultură și folosința terenurilor, schimbarea destinației terenurilor și silvicultura (FTSCFTS) și (vi) deșeuri. Accentul fiind pus pe măsurile și principiile economiei verzi: pe eficiența energetică, dezvoltarea surselor regenerabile de energie, aplicarea tehnologiilor performante de producere a cimentului și sticlei, agricultura conservativă, împădurire și management eficient al deșeurilor etc. Totodată, proiectul Programului va fi în corelare cu Programul de promovare a economiei verzi și circulare în Republica Moldova pentru perioada 2024 – 2028 (HG nr. 495/2024), unul din obiectivele specifice ale căruia este: „1.1. <i>Încorporarea principiilor Pactului verde european în actele normative și în documentele de politică sectorială elaborate între anii 2024 și 2028</i>” acest obiectiv va contribui la „<i>Elaborarea politicilor și managementului în domeniul protecției mediului</i>” prin crearea sistemului de management integrat al calității aerului, reducerea emisiilor de poluanți în atmosferă și a gazelor cu efect de seră comparativ cu anul de referință 1990; prin integrarea principiilor de dezvoltare durabilă și de adaptare la schimbările climatice în toate sectoarele economiei naționale, inclusiv în politicile comerciale, etc. Realizarea Programului nu prevede depășirea limitelor de cheltuieli și investiții pe sectoare, prevăzute de Cadrul bugetar pe termen mediu (2025-2027), aprobat prin HG nr. 561/2024. Perioada de implementare a Programului cuprinde anii 2026-2029. Instituția coordonatoare a Programului este Ministerul Mediului, acesta fiind și autorul documentului, structurat conform exigențelor stipulate în Hotărârea Guvernului nr. 386/2020.
6. Perioada planificată pentru elaborarea documentului de politici publice	Ministerul Mediului își propune realizarea exercițiului de elaborare a proiectului Programului național de control al poluării atmosferice până în trim. III 2025 după care să fie inițiată procedura de promovare.
7. Părțile implicate	Proiectul Programului urmează a fi elaborat de Ministerul Mediului, cu suportul proiectului Twinning ”Calitatea aerului și mediul înconjurător”, finanțat de către Uniunea Europeană în parteneriat cu Finnish Meteorological Institute (FMI), Environmental Protection Agency (EPA), etc. Ministerul poartă responsabilitate pentru elaborarea Programului, precum și pentru promovarea acestuia spre aprobare, iar după intrarea în vigoare a documentului – pentru

	monitorizarea și raportarea rezultatelor acțiunilor prevăzute de Program către Guvern. În procesul de implementare a Programului vor fi implicate, în principal, următoarele instituții/organizații: 1. Agenția de Mediu 2. Inspectoratul pentru Protecția Mediului Serviciul Hidrometeorologic de Stat La realizarea Programului vor participa autoritățile centrale vizate: 1. Ministerul Energiei 2. Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare 3. Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării 4. Ministerul Sănătății 5. Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale Informarea părților interesate se va realiza prin intermediul ședințelor consultative tematice, dezbaterilor publice, conferințelor de presă și emiterea comunicatelor informaționale. Întregul proces se va realiza transparent, activ și participativ, precum și în strictă conformitate cu prevederile Legii nr. 100/2017 cu privire la actele normative, Legii nr. 239/2008 privind transparența în procesul decizional, precum și alte acte normative care prevăd mecanismul de consultare, elaborare și promovare a documentelor de politici publice.
--	---